

[Helle Degn]

Jeg synes bestemt også, at det ville være ærgerligt, hvis det skulle holde stik, som undervisningsministeren siger, at hvis ikke vi fik en skolefritidsordning, så ville man svække den offentlige skole.

Så siger undervisningsministeren – det er noget, han gentager ofte – »det stive offentlige system«. Det, der fra socialdemokratiets side, det, der fra Danmarks Lærerforenings side, det, der fra mange forældres side kræves af en skolefritidsordning, er, at det bliver andet og mere end bare opbevaring. Der må kvalificeret arbejde til, for at den tid, børnene er i disse skolefritidsordninger, bliver brugt til noget fornuftigt og ikke bare til ren opbevaring. Dette forslag bærer desværre præg af, at ih, hvor er der megen frivillighed i det, men man vil ikke investere en krone i det. Deri ser jeg ingen frivillighed.

Elisabeth Bruun Olesen (VS):

Nu kan man jo altid gætte på, hvorfor folk gør, som de gør, og man kan nå frem til forskellige resultater.

Jeg ville nok gætte på, at en af grundene til, at mange vælger privatskoler, er de alt for store klassekvotienter i de offentlige skoler. Hvis der skal være fritidsordninger, så skal det være med samme normeringer som på de eksisterende fritidshjem med uddannet personale. Så skal det ikke være forringelser, som der bliver lagt op til her.

Her ligger vi på linje med mindretallet i børnekommissionen, som skarpt har frarådet et lovgrundlag for oprettelse af nye skolefritidsordninger, før der er foretaget nogle meget mere dybtgående og bredere overvejelser om, hvilke behov børn har med hensyn til fritiden.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Anden næstformand (Mette Madsen):

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til uddannelsesudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

13) Første behandling af lovforslag nr. L 98:

Forslag til lov om ændring af lov om folkeskolen. (Bevarelse af små skoler, skolenedlæggelser m.v.).

(Fremsat 7/3 84).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Helle Degn (S):

Den nye informationsteknologi er på fremmarch også i skolen. I hverdagen omgives børn og voksne af alle mulige former for apparater. Større dele af livet styres af og med denne teknologi. Vore børns hele liv og opdragelse påvirkes af denne maskinpark. Derfor forstår vi godt, når forældre på deres børns vegne vil jage de rigtige kvalifikationer, dem med indbygget fremtid.

Ministerens forslag om datalære som valgfag er efter vores opfattelse ikke den helt rigtige løsning. Fagtrængslen er et af folkeskolernes alvorligste problemer. Elever og forældre forventer stadig af folketinget en fordomsfri revision af fagrækken i folkeskolen.

Informatik eller datalære i folkeskolen og også i gymnasiet skal vi have. For socialdemokratiet er det vigtigt at understrege det brede sigte, et sådant element som informatik skal have. For os er det vigtigt at understrege, at det ikke er små programmører, vi skal have uddannet i folkeskolen eller i gymnasiet, men unge med viden og erfaring om, hvad datateknologi kan bruges til, og unge med indblik i samspillet mellem EDB, individ, kultur og samfund. Målet er ikke blot betjening af disse maskiner, men en større forståelse for disse redskaber.

Morgendagens strømme af informationer er ubegribelige for os i dag, ligesom den videnskabelige eksplosion, vi allerede har været vidne til, må ændre vores syn på begrebet viden. Det skulle også gerne smitte lidt af på vores uddannelses- og folkeskoledebatter herinde.

For socialdemokratiet er det vigtigt at understrege behovet for, at dataelementet er et obligatorisk element for alle elever, ikke et fag, men netop et redskab i mange fag. Det skal omfatte alle elever i folkeskolen fra 1. klasse. Det er vigtigt, også for ikke at skabe

[Helle Degn]

skel imellem pigers og drenges muligheder for at gøre brug af den nye teknologi.

Bloktilskudsreduktionerne sætter grænse for de kommunale ressourcer, lige så vel som læreruddannelsestilbuddet er for begrænset til, at vi umiddelbart kan klare denne opgave. Vi må under arbejdet i udvalget se på, om ministeren kan pege på nogle decentrale efteruddannelsestilbud, og vi vil også gerne vide lidt mere om, hvor store ressourcer ministeren har tænkt sig at afsætte til denne efteruddannelse. Løsningen på informatikspørgsmålet ligger nærmere i at lade denne undervisning indgå på et eller flere klassetrin i den obligatoriske undervisning. Det er muligt ad denne vej at komme langt i dag. Det er kun regeringens bloktilskudsreduktioner, der kan hæmme investeringerne ude i kommunerne.

Lovforslagets to andre elementer, det ene om bevarelse af de små skoler ved samundervisning, er vi positivt stemt over for. Blot skal den økonomiske belastning i et lokalsamfund tages i betragtning, for der er grænser for, hvor små skoler det er rimeligt at have.

Med hensyn til skolenedlæggelser er vi tilfredse med, at spørgsmålet nu søges løst. For os er der vældig stor forskel på de problemer, som land- og bykommuner har. Vi ønsker under udvalgsarbejdet ministerens beføjelser i lovforslaget nøjere belyst.

Vi vil gå positivt ind i arbejdet.

Kirkegaard (KF):

Som bekendt har der i nogle år været konstateret et stærkt dalende fødselstal i Danmark. Det får konsekvenser i folkeskolen. Således findes der i dag i mange byer halvtomme skoler med den økonomiske konsekvens, at udgiften pr. elev bliver uforholdsmæssigt stor.

Ministerens lovforslag giver kommunerne adgang til at nedlægge sådanne skoler, hvis afstanden til den afløsende skole er mindre end 1,5 km, og det forslag kan vi tilslutte os.

De tyndt befolkede områder rammes også af det faldende børnetal. Men nedlægger man skoler her, betyder det for det første, at eleverne skal transporteres over meget store afstande, og for det andet fungerer en skole i et lille lokalsamfund som meget andet end en skole. I de fleste tilfælde er der simpelt

hen tale om lokalsamfundets kulturelle centrum. En nedlæggelse her vil ofte føles som en katastrofe, og ministerens lovforslag gør det lettere at tilrettelægge undervisningen med et lavt børnetal, uden at det bliver en for stor økonomisk belastning at opretholde skolen. Også dette kan vi tilslutte os.

Herudover vil ministeren tillade – og det er det, der i lovforslagets overskrift hedder »m.v.« – at faget datalære indføres som valgfag i 8. og 9. klasse, og henstiller i øvrigt, at man integrerer faget i andre af skolens fag, så at alle folkeskolens elever stifter bekendtskab med den nye informationsteknologi, der i disse år bliver en stadig større del af befolkningens hverdag. Det er intet mindre end en slags revolution, der i betydning kan sammenlignes med bogtrykkerkunstens opfindelse. Det er sandelig på tide, at man i folkeskolen får øjnene op for, hvad der her er ved at ske i samfundet.

Men når dette EDB-isenkram først er kommet inden for skolens fire vægge, vil det blive brugt også til andet end faget datalære. Man vil omgående anvende apparaturet direkte som hjælpemiddel til indlæring, og da vil man opdage, at man har fået et hjælpemiddel med en utrolig effektivitet. Maskinen er tålmodig og konsekvent og kan præstere en undervisning eller en indlæring, der simpelt hen er skræddersyet til den enkelte elevs evner og standpunkt. Den side af sagen vil vi komme til at høre meget om i de næste år. Ældre folk kan fortælle om dengang, man gik fra tavle og griffel til papir og blyant. Den udvikling, vi nu står over for, vil betyde en langt større ændring i skolen.

Det helt afgørende er, at vi i skolen lærer at leve med maskinerne. Varme, tryghed og meningsfyldt socialt samvær skal trives sammen med EDB-maskinen og anden moderne teknik. Hvordan vi skal sikre dette, kan meget let blive dette årtis væsentligste pædagogiske og skolepolitiske spørgsmål.

Det konservative folkeparti kan anbefale en hurtig udvalgsbehandling af dette lovforslag.

Povl Brøndsted (V):

Enhver indførelse af nye fag i skolen har som forudsætning, at der også er undervisere i disse fag. Derfor vil jeg gerne spørge ministeren, hvordan det er med uddannelse af

[Povl Brøndsted]

lærere til at påtage sig faget datalære, informatik, i folkeskolen. Efteruddannelsen er, så vidt jeg har forstået, hidtil foregået væsentligst på Danmarks lærerhøjskole, og det er vist på et meget kvalificeret plan, men jeg vil godt spørge ministeren, om det er tilstrækkeligt.

Vi har jo her i tinget flere gange debatteret nedlæggelse af seminarier, og det er da rimeligt, at vi nedlægger dem, vi ikke har noget at bruge til. Da jeg mener, at hele spørgsmålet om at få kvalificerede undervisere i datalære; i informatik, i hele det kulturelle, menneskelige, samfundsmæssige sigte, der ligger i at komme ind i den teknologiske tidsalder, er meget vigtigt, vil jeg meget gerne spørge, om det ikke er et af de steder, hvor vi skal sikre os, at vi meget hurtigt får velkvalificerede undervisere.

På én måde kan jeg kun hilse med tilfredshed, at faget datalære kommer ind i de ældste klassetrin som et valgfrit fag, men jeg er tilbøjelig til at tro, at det meget hurtigt bliver for lidt. Jeg er udmærket klar over, at det allerede i dag er et delemne i bestående fag, men jeg tror, det er her, vi især skal sætte ind. Jeg mener, at informatik skal være integreret i alle fag lige fra 1. klasse og opefter, for hvis det ikke er noget, der bliver forenet med læren om sproget og sprogene, med læren om tal og matematik og slige ting, så bliver det et fag, og det er egentlig ikke meningen. Det bliver en del af vor hverdag på læreanstalterne og i høj grad i hjemmene. Det bliver en del af vor hverdag på vore arbejdspladser, hvor de så end er, dette mystiske og meget vidtrækkende nye tekniske hjælpemiddel. Men det skal netop være et hjælpemiddel, og derfor er det vigtigt, at alle får det med på et tidligt tidspunkt. Bliver det et fag, man kan vælge at tage, så risikerer vi, at det er de få, der får det, og så får vi en elite, der mestrer det, og det er den, der kommer til at bestemme.

Derfor er det i høj grad med glæde, jeg hilser, at dette forslag er kommet, men med en understregning af, at det er for lidt. Det skal gå hurtigt, og vi skal starte meget eksplosivt med at uddanne de allerdygtigste af vore undervisere, men det vil næsten sige dem alle sammen, til at kunne give andre efteruddannelse til forståelse af det.

Jeg har indtrykket af, at der er en del i vor folkeskole, på vore læreanstalter, der er ban-

ge for det og egentlig afviser det. Så kommer vi bagefter, og vi bliver taget på sengen. Derfor må det også være en efteruddannelse, der gør det forståeligt, at dette er nogle muligheder, som både børn og voksne skal have. Hvis vi ikke får også voksne undervist i informatikkens muligheder, så får vi en vældig kløft imellem den generation, der når at få det i folkeskolen, og den, der aldrig får det, og så er man faktisk gammel og bag af dansen, før man er 30. Derfor er det vigtigt, at vi ser dette spørgsmål som en meget stor helhed.

Jeg har ønsket især at bruge min tid på den del af lovforslaget, for det er jo et morsomt samlet forslag.

Det med de små skolars mulighed for i de cirka 125 årgangsdelte skoler at samlæse børnehaveklasser og 1. og 2. klasse, er noget, jeg hilser med glæde. Jeg ville næsten ønske, at det også kom ind i mange andre skoler, for jeg tror, at det giver nogle muligheder for dem, der har en 8-årigs forudsætninger, men tilfældigvis endnu kun er 7 år, og omvendt. Derfor synes jeg, det er en tankegang, der ikke alene burde gøre sig gældende i disse 125 skoler.

Det er en beklagelig nødvendig følge af udviklingen, at der nedlægges skoler i de store byer. Det er aldrig sjovt for de forældre, der har børn i disse skoler, at se skolerne nedlagt. Det vil der altid være en negativ holdning over for. Men jeg synes, at forslaget, som det er her, med 1 ½ km.s afstand mellem skolerne, er til at leve med.

Venstre vil følge dette lovforslags muligheder med megen interesse og støtter dets fremme mest muligt.

Hanne Jacobsen (SF):

Åh ja, det er jo rigtigt: i ønsket om at styrke det nære samfund kan vi mødes med venstre. Det var den første tanke, der faldt mig ind, da jeg så overskriften »Bevarelse af små skoler«. SF har i sin 25-årige historie arbejdet for borgernes indflydelse på lokalsamfundet, og specielt har vi fundet det vigtigt, at skoler ikke var større, end at børn og voksne i huset kendte hinanden.

Men betænkeligheden ved forslaget overfaldt mig hurtigt, da jeg så, at en af de foreslåede ændringer er en bemyndigelse til ministeren til at fravige uddannelseskravene til

[Hanne Jacobsen]

børnehaveklasselærere og lærere. Man aner, at fremfor at bevare de små skoler med samarbejde og inspiration mellem de to personalegrupper er vi på vej tilbage til den landsby-skole, mange af os kender, hvor 1. klasse læser højt for enelæreren, medens 2. klasse skriver regnestykker af, og børnehaveklassebørnene, ja, hvad gør de? Adopterer kålhoveddukker måske for at få dækket deres tryghedsbehov. Alt i alt mener vi i SF, at denne ændring burde have ventet, til det af ministeren nedsatte indskolingsudvalg havde barslet, så vi havde kunnet se dette i sammenhæng med hele indskolingsproblematikken.

Jeg bliver bekræftet i mine bange anelser om, at disse forslag til ændring af folkeskoleloven ikke er lavet for at forbedre skolens hverdag, ved at se på det andet element, der handler om skolenedlæggelser. Vi er nu i en situation, hvor vi i mange af de større byer efter år med overbelægning, vandreklasser og umulige mødetider for de mindre børn på grund af deling af klasseværelser mellem to klasser endelig er i stand til at opfylde nogle gode pædagogiske og sociale mål, f.eks. at hver klasse får sit eget hjemmeareal, at der laves fællesarealer, at der etableres kantiner, at skolen gøres til et samlingssted for ungdomsskole, klubber, aftenskole og, hvem ved, til noget, vi har hårdt brug for, aktiviteter på tværs af aldersgrupperne. Der byder sig en enestående mulighed for at tænke i nye baner vedrørende brugen af skolerne i forbindelse med det faldende børnetal, og det er en kortsigtet politik ikke at benytte sig af denne chance.

Det tredje element i forslaget er indførelse af datalære som valgfag på 8. og 9. klassetrin. SF mener også, at det er vigtigt at komme i gang med denne undervisning, men vi er betænkelige ved, at ministeren vil nøjes med at henstille til kommunerne, at de sideløbende lader faget indgå i den obligatoriske undervisning på ét eller flere klassetrin. Man kan frygte, at det vil forblive et fag for matematiklærere og drenge, der kommer til at sidde med stjerner i øjnene og trykke på knapperne. Skal dette være undervisning i teknisk viden om EDB? Skal dette være undervisning i brugen af EDB i den øvrige undervisning? Eller skal det give viden om teknologiens indflydelse på og sammenhæng med det omgivende samfund?

SF finder det uhyre vigtigt at få en debat om målsætningen med denne undervisning. Da samfundsaspektet spiller en afgørende rolle for os, må vi kræve, at datalære bliver gjort obligatorisk senest ved skoleårets begyndelse i 1985.

Vi ser frem til, at arbejdet i udvalget kan føre til sådanne ændringer af den færdige lov, at den kommer til at betyde forbedringer i folkeskolens hverdag og ikke halve lønninger, der bærer præg af, at forslaget er fremsat med det formål at spare på ressourcerne til folkeskolen.

Ole Vig Jensen (RV):

Jeg vil gerne på det radikale venstres vegne kvittere for dette lovforslag, hvis hovedformål er og hele tiden har været at give bedre muligheder for at bevare de små skoler, i særlig grad naturligvis i de tyndt befolkede områder.

Det er en radikal dagsorden, der har givet anledning til disse overvejelser, og det blev dengang slået fast, at det om fornødent ved lovgivning måtte sikres, at vi ikke skulle se et stort antal små skoler blive nedlagt i en periode, hvor der er en stram økonomi i kommunerne og samtidig et faldende børnetal. Det er oplagt en risiko for en række små skoler, som det så rigtigt er fremhævet i bemærkningerne til lovforslaget.

Jeg synes, at en række af de forslag, der indgår, og som åbner op for, at en kommunalbestyrelse, forudsat at der er lokal interesse, kan bevare de små skoler, er rigtige. Vi kan støtte forslagene. Vi finder, at tanken om at sikre en integrering mellem børnehaveklasser og 1. og 2. klasser er der meget perspektiv i. Nu gør vi det her som et, vi tør måske sige forsøg, i hvert fald som en foranstaltning for at sikre netop de små skolars bevarelse. Vi har været enige i de drøftelser, der er gået forud – jeg synes konstruktive drøftelser – mellem skoleforligspartierne og regeringspartierne om, at emnet som helhed var så interessant, at det måtte overvejes nærmere. Ministeren har jo også nedsat et udvalg, der ser på, hvordan vi kan fremme en mulig samordning, integrering af disse 3 første skoleår.

Jeg vil i øvrigt sige til dem, der har betænkeligheder ved medarbejdernes placering og muligheder, at jeg anser det som en styrke, at

[Ole Vig Jensen]

børnehaveklasselederne med deres faglige kvalifikationer og de seminarieuddannede lærere, folkeskolelærerne, med deres kvalifikationer kan berige hinanden i det arbejde, der kan foregå mellem børnehaveklasser og 1. og 2. klasser. Det er noget, der generelt kunne være en fordel for skolen.

Forslaget har imidlertid også medført, vi kan sige det diametralt modsatte af, hvad der var vores hensigt, nemlig at bevare de små skoler, idet det nu også åbner op for, at der kan ske skolenedlæggelser i større grad, end der umiddelbart er mulighed for i dag. Jeg medgav, da vi havde debatten i sin tid, at det ikke kan afvises, at der især i større byområder kan være problemer af den art, som er beskrevet i bemærkningerne til lovforslaget. Men jeg vil godt sige, at vi er generelt betænkelige ved at indskrænke borgernes muligheder for gennem de demokratiske processer, der nu engang er indbygget i meget af vores lovgivning, at gøre deres indflydelse gældende. Men vi erkender som sagt, at der er eksempler fra de større byer, som viser, at det er overordentlig vanskeligt for en kommunalbestyrelse at opretholde alle skoler på det, man kunne kalde bare et rimelig forsvarligt økonomisk grundlag. Derfor er vi åbne over for under udvalgsarbejdet at se nærmere også på denne side af sagen.

Der er til forslaget knyttet en tredje ting, som mange ordførere med god grund har hæftet sig ved, nemlig muligheden for at indføre datalære som et valgfrit fag i 8. og 9. klasse. Det findes jo allerede i en vis udstrækning i 10. klasse. Vi kan støtte denne del af forslaget under forudsætning af, at der arbejdes grundigt videre med det ønske, der er fremsat af adskillige partier, at faget datalære, informatik, bliver en obligatorisk del af undervisningsforløbet i folkeskolen integreret i andre fag.

Jeg ved, at undervisningsministeren har nedsat et udvalg, der skal se på, hvordan vi hensigtsmæssigt kan fremme netop denne tankegang. Jeg går ud fra, at når der foreligger et resultat, er forligspartierne og helst også andre klar til at se på, hvordan vi kan placere emnerne datalære, informatik osv. bedst muligt ud fra de hensyn, vi ønsker at tage såvel til den enkelte elev som til samfundet i øvrigt.

Vi har intet at indvende imod, at man tager fat, her lidt isoleret ved at lade det væ-

re et valgfag. Vi kan vel oven i købet gøre nogle erfaringer i den periode, fordi der åbnes op for, at hvor man etablerer valgfag, kan der også etableres en integreret undervisning i disse emner. Netop dér kan der gøres erfaringer, som kan blive af betydning, når vi mere permanent skal lovgive, måske oven i købet i forbindelse med en lidt større revision af folkeskoleloven. Så vi støtter også dette.

Bente Juncker (CD):

Dette forslag til ændring af folkeskoleloven rummer flere elementer. Et par af dem er affødt af den dagsorden, der blev vedtaget i folketinget i marts 1983. Dagsordenen skulle sikre de små skoler.

Centrum-demokraterne er principielt imod samlæsning, men som elementerne indgår i dette lovforslag, kan CD medvirke til at fravige §§ 27 og 28. Vi mener som de radikales ordfører, at det er berigende, at lærere og børnehaveklasselærere kan undervise på tværs.

Med hensyn til skolegangens start vil vi i CD gerne afvente betænkningen fra det udvalg, som er nedsat om indskolingsproblematikken.

Vedrørende de 15 pct. samlæsning på årgangsdelte enkeltsporede skoler vil jeg for CD sige, at vi gerne havde set, at der blev sat fag på de 15 pct., således at vi var sikre på, at basisfagene dansk og regning, matematik osv. helt blev friholdt for samlæsning.

Til datalære i 8. og 9. klasse skal jeg sige, at det er på høje tid, vi kommer i gang med det. Vi er i forhold til mange andre lande langt bagud, og vi finder i CD, at datalære bør komme så tidligt ind i undervisningen, at pigerne får føling med faget. Det skulle nødig ende med, at datalære blev et helt mandefag. Centrum-demokraterne ser gerne, at datalære bliver integreret i de bestående fag. Til gengæld må vi bede om at få de eksisterende læseplaner revideret med henblik på datalærens integrering, således at de basale færdigheder ikke mistes i bar benovelse over teknologiens indmarch i folkeskolen.

I øvrigt støtter vi lovforslaget.

Pia Kjærsgaard (FP):

[Pia Kjærsgaard]

Da mit partis ordfører ikke kan være til stede, skal jeg fremføre følgende på hans vegne:

En af fremskridtspartiets mærkesager er bevarelse af de små skoler. Desværre har vi set en lang række nedlæggelser. Vi synes, det er fornuftigt, at man på nogle små skoler kan undervise flere klasser sammen, såfremt der er enighed mellem lærere og forældre herom. Derfor er det et godt fremskridtsforslag, som vi kan støtte.

Vi mener også, det er rigtigt at ændre reglerne om afstemning om skolenedlæggelser, således at afstemningsmuligheden bortfalder for skoler, der ligger mindre end 1,5 km fra den eller de skoler, hvortil den overvejende del af eleverne overflyttes. Det vil nok være rigtigt at se i øjnene, at med det faldende børnetal vil det være umuligt at opretholde alle skoler i bymæssige bebyggelser.

Også vedrørende datalære går vi positivt ind i udvalgsarbejdet.

Som sagt kan vi støtte lovforslaget.

Elisabeth Bruun Olesen (VS):

Lovforslaget åbner mulighed for, at undervisningsministeren kan tillade, at der ved små skoler samlæses børnehaveklasser med 1. og 2. klasse. Som det siges, vil der i denne forbindelse være behov for at kunne fravige uddannelseskravene, således at en børnehaveklasseleder kan undervise i skolelærerfunktioner og en skolelærer kan virke i børnehaveklasselederfunktioner. Det er vi umiddelbart betænkelige ved. Det er en ændring af nogle fundamentale pædagogiske principper, igen uden at der har været en tilbundsående diskussion. Åbner man op for, at andre end folkeskolelærere kan varetage undervisningen i folkeskolen, så kunne vi frygte, at det ville gå ligesom i de private skoler, hvor der i dag kun er en tredjedel, der har en egentlig læreruddannelse. Vi siger ikke, at tingene fungerer ideelt ved skolestarten, overhovedet ikke. Der er nok behov for ændringer. Men man burde have afventet resultatet af det skolestartudvalgsarbejde, som omsider er sat i gang.

Om skolenedlæggelser vil vi sige, at forslaget simpelt hen gør det nemmere for kommunerne at nedlægge skoler og sværere for de lokale beboere at få indflydelse på den enkelte skoles fremtid. VS går imod, at mulig-

heden for at begære afstemning om skolenedlæggelser bortfalder ved nedlæggelse af skoler, der ligger mindre end 1,5 km fra den skole, hvortil mere end halvdelen af eleverne skal flyttes.

Når vi nu diskuterer nedlæggelser, gør vi det igen udelukkende på baggrund af nogle økonomiske overvejelser og på baggrund af det faldende børnetal. Igen ser vi overhovedet ikke på det pædagogiske indhold. Vi mener ikke, at der er et specielt behov for nedlæggelser, men for mindre klassekvotienter og en anden skole end den, vi har i dag.

Datalære har flere sagt skal være obligatorisk, og det kan VS kun støtte. Hvis det ikke bliver obligatorisk, er det igen pigerne, der bliver tabere. Pigerne fravælger i 8.-10. klasse stort set altid tekniske fag. Vi er enige i det, der er blevet sagt om, at datalære, informationsteknologi, skal integreres i undervisningen som helhed, og at det skal starte allerede i 1. klasse, igen fordi det er den eneste måde, man kan få pigerne med på, så de også lærer noget om den teknologiske udvikling.

Med hensyn til lærernes efteruddannelse kan vi kun gå imod, at udgifter til efteruddannelse af lærere i denne forbindelse skal dækkes ved omprioriteringer, det vil sige på bekostning af andre ting. Lærernes efteruddannelse halter i forvejen meget bagefter, fordi man ikke har kunnet få bevilget de nødvendige midler.

Steffensen (KrF):

De tre elementer, som lovforslaget indeholder, er jo alle sammen aktuelle, nogle måske mere end andre. Mange har hæftet sig meget ved det tredje element, datalære, og det er jo med god grund. Jeg vil for ikke at gentage de mange ting, der er sagt om det, blot anmode om, at vi i udvalgsarbejdet arbejder henimod at få det gjort obligatorisk, så hurtigt som det nu kan lade sig gøre, for at det er en rimelig og også en nødvendig udvikling, tror jeg slet ikke der er nogen tvivl om.

Hvad angår samundervisningen, som der er tale om mellem børnehaveklasser og 1. og 2. klasse, synes vi, at det er et godt og også et prisværdigt forslag, ministeren her kommer med. Det er som nævnt et resultat af dagsordenen, som vi vedtog sidste år. Vi me-

[Steffensen]

ner i modsætning til visse ordførere, at der ligger noget meget positivt i denne samordning. Det kan godt ske, at det i højere grad burde etableres. Men nu begynder man altså med det her, og det synes vi er udmærket.

Angående skolenedlæggelser er vi også betænkelige ved, at man rører ved de muligheder, som befolkningen har i dag, men man må jo sige, når man skal se realistisk på sagerne – og det mener jeg at undervisningsministeren har gjort, når han her angiver et tal på halvanden kilometer – at der er byområder, hvor det er helt meningsløst, og hvor det volder overordentlig store problemer for kommunalbestyrelserne, hvis ikke der åbnes mulighed for, at der kan foretages ændringer. Vi finder det rimeligt og nødvendigt.

Vi kan støtte lovforslaget.

Lenger (VS):

I forlængelse af de bemærkninger, fru Elisabeth Bruun Olesen har fremsat, vil jeg gerne tilføje nogle enkelte bemærkninger om skolenedlæggelser.

Den udformning, som ministeren har givet dette forslag, vil sikre, at vi ikke i fremtiden vil se en eneste afstemning ude i byområderne om skolenedlæggelser.

For det første bliver der den regel, som er refereret af en række ordførere, at der ikke skal holdes nogen afstemning, hvis den overvejende del af eleverne flyttes mindre end halvanden kilometer.

For det andet er denne regel en klar invitation til kommunalbestyrelserne om at forberede en skolenedlæggelse ved i årene forinden at lave om på skoledistrikterne, sådan at man kan falde ind under denne regel. Det er noget, vi allerede har set på det nuværende lovgrundlag, og nu kommer ministeren så med en invitation til, at den trafik skal forøges. Vi kommer ikke til at se en eneste afstemning om skolenedlæggelser ude i områderne, hvis man følger den udformning, lovforslaget har.

Ministerens fastlægger det kriterium, at der skal være halvanden kilometer, og det defineres i bemærkningerne til lovforslaget på den måde, at det er afstanden mellem indgangene til skolegårdene på de to skoler. Jeg vil gerne spørge ministeren, om de halvanden kilometer er målt i luftlinje. Forslaget sigter jo specielt på byområderne, og i byom-

råderne er halvanden kilometer faktisk meget langt. Hvis vi måler fra Christiansborg, så skal vi helt ud på Vesterbro, for at der i luftlinje er halvanden kilometer. Det er meget langt for børn i byområder, og det er specielt de områder, forslaget tager sigte på.

Det er sådan, at man overhovedet ikke, som også fru Elisabeth Bruun Olesen var inde på, har anstillet nogen som helst pædagogiske overvejelser, men alene rent tekniske, målelige overvejelser. Man har ikke overvejet de pædagogiske ulemper ved, at man flytter børnene midt i deres skoleforløb. Det synes jeg er en klar mangel.

Man kunne have forventet sig andet af et parti, der havde målsætningen om det nære samfund på sit program, men praksis viser altså det modsatte. Lige præcis den udformning af lovforslaget, som ministeren har valgt, indebærer, at det ville have været mere reelt, om han havde stillet forslag om helt at fjerne den i forvejen begrænsede beboerindflydelse, der er på skolenedlæggelserne.

Undervisningsministeren (Bertel Haarder):

Jeg vil gerne takke for den overvejende positive modtagelse, dette forslag har fået. Det siger noget om, at det er umagen værd at drøfte tingene igennem med ordførerne for folketingets partier i god tid. Det må man unægtelig sige er sket her, idet startskuddet for dette forslag vel blev affyret under en forespørgselsdebat for 10–11 måneder siden, hvor hr. Ole Vig Jensen foreslog en dagsorden, der opfordrede mig til at gå i gang med i hvert fald det ene element, vi her står over for, nemlig det, der skal gøre det lettere at bevare små skoler på forsvarligt grundlag.

Jeg vil gerne begynde med det mindre behagelige, nemlig dette med, at det nu gøres en smule lettere at nedlægge skoler i byområder. Jeg tror ikke, der er nogen fare for, at der bliver nedlagt særlig mange skoler i denne anledning, for det er utrolig svært for en kommunalbestyrelse at gå i gang med noget så vanskeligt som at nedlægge skoler. Det er lige så svært, som det er for en minister at gå i gang med at nedlægge seminarier, og det kan jeg da tale med om, på trods af at jeg i det spørgsmål har haft et bredt flertal bag mig i folketinget hele vejen igennem. Det er ikke noget, man gør for sjovs skyld eller bare ved at slå en streg på et stykke papir. Det er

[Undervisningsministeren]

noget, som betyder, at hele kommunalbestyrelsen skal slæbes igennem den ene debat efter den anden, og kommunalbestyrelsesmedlemmerne skal skrive utallige læserbreve i alle lokale blade. Det er skam ikke noget, som man kommer let til, og det vil det heller ikke være, selv om der nu bliver nogle skoler i byområderne, som kan nedlægges uden folkeafstemning.

Kommunernes Landsforening ville selvfølgelig gerne have haft, at alle skoler i hele landet kunne nedlægges uden folkeafstemning. Og så er der nogle, der mener, at vi skal bevare det hele, som det er. Jeg har søgt at finde et kompromis og takker et flertal – et meget stort flertal – af ordførerne for, at de kan acceptere kompromiset, nemlig at man siger: hvis der kun er halvanden kilometer til den eller de skoler, hvortil den overvejende del af børnene overføres, kan man nedlægge uden afstemning. Det er et kompromis, som sikrer, at vi ikke får en unødigt koncentration af skolerne her i landet, og som samtidig sikrer, at vi ikke får groteske eksempler på, at byområder, hvor børnetallet er faldet til en femtedel, ikke kan afse én eneste skole til brug for f.eks. handelsskole eller fritidsundervisning eller enkeltfagskursus for området. Det er dette kompromis, vi her har fundet, og jeg takker for, at sagen hermed synes på vej til en afklaring.

Med hensyn til at gøre det lettere at bevare små skoler er det jo her, hr. Ole Vig Jensen på sin vis er ophavsmanden. Jeg vil gerne takke både ham og alle ordførere – undtagen SFs og VS' – som støttede på dette punkt. Jeg vil gerne takke for, at man ser nødvendigheden af, at vi sikrer, at også de ikke-årgangsdelte skoler kan bevare en børnehaveklasse, og, hvis de ikke har en, at de så kan få det. Hvis kommunerne er i den situation, at selv om der kun er 5 børn i børnehaveklassen, skal den undervises selvstændigt, så vil kommunerne ofte sige: disse børn kan overflyttes til naboskolen. Og derefter er det yderst tvivlsomt, om disse børn nogen sinde vender tilbage til den oprindelige lille skole. Den vil muligvis derved miste sit grundlag.

Det kan være, at man indtil nu har kunnet køre på den måde, at man siger: vel, vi har et par små skoler i kommunen, og de har ikke nogen børnehaveklasse. Det håber man at forældrene finder sig i, men hvor længe? I

dag er det jo et kæmpestort flertal af samtlige børn, som starter i børnehaveklassen, hvad enten vi kan lide det eller ej. Og folketinget har selv sagt, at alle kommuner i hvert fald ét sted i kommunen skal have en børnehaveklasse. I den situation er det meget farligt for de små skoler, hvis de ikke får lov at få det. Og hvis de ikke får lov at få det på en måde, så det er nogenlunde økonomisk forsvareligt, så ved vi, at de ikke får det.

Nu bliver det altså sådan, hvis dette vedtages, at er der 5 børn i børnehaveklassen og 7-8 stykker på første klassetrin, så kan man lade dem læse sammen i et eller flere eller mange fag. Det kan godt lade sig gøre. I den forbindelse er det så, vi må se bort fra den vandtætte skodde, vi har haft imellem de lærere, der underviser i børnehaveklassen, og de lærere, der underviser i 1. klasse. Som en appelsin i turbanen får vi dermed samtidig gjort nogle værdifulde forsøg med, hvordan det spænder af, forsøg, som kan føre til, at vi – som hr. Povl Brøndsted, og jeg tror også andre ordførere ønskede – kan få et sådant samarbejde etableret også på de årgangsdelte skoler. Jeg havde for så vidt ønsket, at vi kunne lukke op for det allerede med dette lovforslag, men lidt er jo bedre end ingenting.

Det, jeg nu i hvert fald undgår, er at skulle sidde og skrive breve, som jeg gjorde for et år siden, til talrige borgmestre i landet om, at de ikke må lave nogen form for samarbejde mellem børnehaveklasse og 1. klasse. Disse breve var helt ubegribelige. Jeg blev skældt ud for dem i den lokale presse. Jeg var jo nødt til at skrive dem. Nu er der udset til, at jeg kan slippe for at skulle skrive den slags urimelige afslag til kommuner, som har fundet en løsning, som alle parter kan leve med, og som derfor ikke længere skal udsættes for, at den fra centralt hold pludselig forkastes.

Og så til datalæren. Jeg vil gerne takke ordførerne for det vældige engagement, man har lagt for dagen på dette punkt. Jeg synes, det er meget glædeligt, at det, på trods af at det i virkeligheden er en lille del af forslaget, kommer til at optage tre fjerdedele af tiden her ved førstebehandlingen. Det synes jeg for så vidt er berettiget, for her har vi jo noget, hvor der virkelig er tale om, at tiden ændrer sig, og at tiden kommer ind i skolen. Vi må finde ud af, hvordan vi som politikere ind-

[Undervisningsministeren]

retter vores skole i pagt med den nye teknik, som vi selv har skabt.

Jeg mener, det er helt rigtigt, som flere har understreget, at dette nye fag ikke må blive for en bestemt gruppe lærere, og at det ikke må blive for en isoleret, lille gruppe af elever, og det må da specielt ikke kun blive noget for drenge. Jeg er helt enig i hele den betragtning.

Jeg er også enig i den betragtning, der går ud på, at vi må opruste folkeskolen, sådan at mange flere lærere bliver i stand til at tage datalære ind, tage EDB ind som en integreret del af undervisningen. Jeg kan oplyse, at vi som led i ungdomsprogrammet afsatte en bevilling til efteruddannelse, og den bevilling kan vi jo bruge til at lokke en endnu større indsats ud af Danmarks lærerhøjskole, som også inden for de bevillinger, man har, bør afsætte en lidt større del til dette. Alt i alt tror jeg, vi kan få en ganske massiv indsats ud af det. Jeg vil meget gerne undersøge mulighederne for at inddrage også seminarierne – og måske især nogle af de desværre lidt tomme seminarier – i løsningen af denne opgave. Den eneste begrænsning, vi har, er jo, at vi må have kvalificerede lærere. Vi må ikke sige, at nu skal det være obligatorisk alle steder på samtlige 2.000 skoler, hvis vi godt ved, at der på 700 af dem simpelt hen ikke er én eneste lærer, som kan undervise i faget. Det er grunden til, at der ikke her i forslaget siges: nu er det obligatorisk alle steder.

Der er også en anden grund. Der sidder et datalæreudvalg, som jeg synes skal have lov til at formulere sig færdig om dette her. De bliver færdige her i foråret, sådan at folkettinget kan nå at vide, hvad de kommer med, før vi stemmer om denne sag ved tredjebehandlingen.

Måske vil vi i betænkningen, måske vil vi i et ministersvar til udvalget eller på anden måde kunne få formuleret os mere præcist om, hvordan vi med størst mulig hastighed vil få dette ind i vor skole som en helt naturlig ting.

Det er utrolig glædeligt, når man tænker på, hvor negativ holdningen var til alt, hvad der hed EDB og ny teknik, for bare 8–10 år siden, at sammenligne med den helt nye holdning, der er i dag. Den holdning, som beherskede ordførerne her i dag, var nemlig, at for at vi kan beherske teknikken, må vi

kunne den. Det er den måde, vi skal gribe det an på. Det er derfor, der er kommet sådan en glædelig konkurrence blandt partierne om, hvem der kan kræve allerstørst indsats her, og hvem der kan stille de stærkeste krav om, at ingen undgår at stifte bekendtskab med dette her. Jeg vil gerne deltage i den konkurrence og sige, at det skal i hvert fald ikke skorte på indsats fra ministeriet for, at vi får gjort så meget som muligt på dette felt.

Den eneste begrænsning, der er, er jo, at det må være på seriøst grundlag, at vi må have kvalificerede lærere, også kvalificerede lærere til at undervise lærerne. Jeg gør opmærksom på, at det jo ikke er bevillinger, der hindrer os i at ekspandere langt kraftigere, end vi gør, på universiteterne; det er lærmangelen på datalogiområdet, som forhindrer, at vi går stærkere frem. Tilsvarende vil der også på seminarierne og lærerhøjskolen være begrænsninger, fordi vi ikke kan skaffe lærere nok. Det er trods alt bedre at gøre det lidt langsommere og så seriøst end at gå så hurtigt frem, at man mister respekten for det.

Jeg vil også godt have en sidste bemærkning ind ved den lejlighed. Man skal huske, at man må være faglig, før man kan være tværfaglig. Det kan ikke nytte noget, at man starter med udenværkerne, og at man begynder at debattere EDB i al almindelighed, før man overhovedet er blevet klar over, hvad det drejer sig om. Man må starte med at være faglig, før man kan være tværfaglig. Man må først have viden, så kan man bagefter bruge den til at øve kvalificeret kritik både mod samfundet og den private sektor og den offentlige sektor osv., men viden må man have, før man kan øve kritik.

Det var de principielle bemærkninger, jeg havde. Jeg tror, jeg dermed også har fået svaret på samtlige de spørgsmål, der blev stillet.

Lenger (VS):

Ministeren har selvfølgelig ret i, at det første forslag til at lette skolenedlæggelser kom fra Kommunernes Landsforening i den rapport, som mellem venner kaldes for harakirirapporten. Men det havde nu været rart, om ministeren allerede på nuværende tidspunkt ville have givet et bidrag til fortolkningen af lovforslaget, for at det kunne stå helt klart, hvilken rækkevidde det faktisk har. Det, som

[Lønger]

jeg spurgte om i mit første indlæg, var, om de halvanden kilometer, der er grænsen, skal forstås som luftlinje, for halvanden kilometer luftlinje i en by, det er meget langt, det er betydelig længere, end de fleste af os forestiller sig. I forbindelse med det taler ministeren jo også i bemærkningerne om, at det bare er den overvejende del, der skal holdes inden for de halvanden kilometer. Skal det forstås på den måde, at hvis man bare kan flytte 51 pct. af eleverne mindre end halvanden kilometer, ja, så må man gerne flytte de 49 pct. mere end halvanden kilometer?

På den baggrund var det, jeg konkluderede, at så er det i realiteten det samme som at foreslå, at der ikke skal kunne holdes afstemninger om skolenedlæggelser. Derfor ville jeg gerne, om ministeren ville svare på, om det er korrekt, som jeg har fortolket de bemærkninger, han har fremsat.

Undervisningsministeren (Bertel Haarder):

Det er ikke luftlinje, det er vej, og det vil jeg meget gerne redegøre nærmere for over for udvalget.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden:

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til uddannelsesudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den sidste sag på dagsordenen var:

14) Første behandling af lovforslag nr. L 99:

Forslag til lov om ændring af lov om gymnasieskoler og studenterkursus. (Kursus og prøve i teoretisk og praktisk pædagogik).

(Fremsat 7/3 84).

Lovforslaget sættes til forhandling.

Forhandling

J. K. Hansen (S):

Vi kan i socialdemokratiet have megen forståelse for en løsning af de problemer, der er med den store overproduktion af universitetsuddannede kandidater, der sigter på at blive lærere i gymnasieskolen, men desværre må vi sige, at undervisningsministerens forslag ikke lægger op til en egentlig løsning med de nødvendige ændringer på undervisningsområdet. Forslaget omhandler kun pædagogikum, og man mærker også, at hovedsigtet i forslaget er at spare hovedparten af de godt 60 mill. kr., det nuværende pædagogikum koster staten om året. Jeg finder ikke nogen seriøs stillingtagen til andre nødvendige ændringer på området.

Vi mener, at der er behov for ændringer. Først med hensyn til pædagogikken. Med den nugældende ordning bliver, kan man sige, pædagogikken for langt de fleste kandidater noget, man kunne kalde et halehæng til deres faglige uddannelse. Det har uheldige konsekvenser, idet den nødvendige forbindelse mellem den faglige kunnen og evnen til at formidle denne videre først bliver klar alersidst i uddannelsesforløbet. Behovet for at få formidlingselementet længere ned i uddannelsen er afgjort til stede, og vi vil da gerne medvirke til, at det kan komme.

Men pædagogiske ændringer er ikke de eneste forandringer, der er nødvendige inden for de humanistiske, samfundsvidenskabelige og naturvidenskabelige uddannelser. De forringede ansættelsesmuligheder i gymnasiet gør, at uddannelserne må åbne for ansættelse på nye områder. Vi ved, der i dag er spredte forsøg. Vi ved også, der er debat om dette på de berørte uddannelsesinstitutioner. Men det, der er sket indtil nu, er efter vor mening langt fra tilstrækkeligt.

Jeg må bedrøve ministeren med, at vi ikke kan medvirke til en gennemførelse af det foreliggende forslag i dets nuværende form. Vi finder, at det er et rent besparelsesforslag, og selv om der – det kan vi da være enige i – er behov for besparelser inden for direktoratet for gymnasieskolerne og højere forberedelseseksamen, så finder vi ikke, at det nødvendigvis skal ramme de nyuddannede kandidater isoleret.

Eva Møller (KF):

Det konservative folkeparti kan støtte undervisningsministerens forslag om pæagogi-